

IV
ПІДЛЯСЬКІ ГОВІРКИ

УДК 811.161.2'282.3 (438)

Іван Ігнатюк
(Люблін, Польща)**УКРАЇНСЬКІ ГОВІРКИ ПІВДЕННОГО ПІДЛЯШШЯ***

У статті проаналізовані особливості українських говірок Південного Підляшшя (північно-східна частина Люблінського воєводства Республіки Польща). Запропоновано внутрішній поділ цих говірок переважно за їхніми фонетичними особливостями.

Ключові слова: Південне Підляшшя, українські говірки, внутрішній поділ.

Игнатюк И. Украинские говоры Южного Подляшья

В статье проанализированы особенности украинских говоров южного Подляшья (северо-восточная часть Люблинского воєводства Республіки Польща). Внутреннее деление основано на фонетических особенностях этих говоров.

Ключевые слова: Южное Подляшье, украинские говоры, внутреннее деление.

Ihnatiuk I. Ukrainian Dialects of South Pidliashshia.

Peculiar properties of Ukrainian dialects in South Pidliashshia (the northeastern part of Lublin province in Poland) are examined in the article. Their inner division is based on the phonetic features of these dialects.

Key words: South Pidliashshia, Ukrainian dialects, inner division.

В українській мові виділяють три наріччя – поліське, або північноукраїнське, південно-західне і південно-східне. Українські говірки Підляшшя входять до поліського (північноукраїнського) наріччя. На Південному Підляшші виступали і ще виступають на його сході такі говіркові групи: луговицька, полівицька, хмацька і архаїчна. Давніше українські говірки охоплювали майже всю територію Південного Підляшшя.

Межею цих говірок на сході є річка Буг, яка одночасно є і кордоном Польщі з Республікою Білорусь, на заході ці говірки сягають під місто Сельці (Сєдльце) та під місто Соколів-Підляський і під місто Радинь-Підляський, до міста Межиріччя-Підляського та поза місто Парчів. Про те, що в околицях Сельців населення говорило колись українською говіркою, засвідчують назви місцевостей, наприклад, під Сельцями є Сток-Руський і Сток-Ляцький.

Межею говірок на півдні є лінія, яка тягнеться від міста Володави над Бугом уздовж річки Володавки до міста Острів-Люблінський (давніше званий Підляським) у Любартівському повіті, давніше у Володавському. Натомість, на півночі є річка Буг, що відділяє Люблінське воєводство від Підляського (давніша назва – Білостоцьке воєводство).

Луговицька говірка

Луговицька говірка тягнеться смугою понад Бугом від міста Володави через такі села: Шуминка, Ружанка, Яблична (Яблочин), Заболоття, Кодень, Костомоло-

* Зберігаємо стиль і термінологію автора

© Іван ІГНАТЮК

ти, селище Тереспіль, Луги аж до Серпелиці і Неплі над Бугом у Білопідляському повіті.

Луговицька говірка характеризується тим, що в словах склади *-ле* і *-ли* вимовляються твердо, як і в літературній українській мові, напр.: *худіли, рубіли, кулі, поле, колесо, липіха* ‘татарське зілля’ і виступає тут неповний ікавізм: *він, кіт, сіль* та інші. Є певна різниця між луговицькою говіркою Володавського повіту Люблінського воєводства і повіту Біла-Підляська також Люблінського воєводства. У луговицькій говірці та в інших говірках Володавського повіту відповідно до давнього *ę* звук [a] в словах під наголосом після шиплячих *ш, ч, ж* та після м’яких приголосних при наголошеному [a] (графічно *я*) вимовляється [i]: *тилі < теля, взів, тіжко, чіс, зимлі < земля, сім’ї < сім’я, шіпка, мнісо, дікувати* тощо. Натомість в луговицькій говірці над самим Бугом в селах Ставки гм. Володава і Дубогроди гм. Ганна в цьому випадку вимовляється [e]: *тиле, взев, зеть ‘зять’, тєжко, чес, земле, сім’є, шєпка* та інші. Навпаки, в луговицькій говірці та в інших селах Білопідляського повіту фонема /a/ під наголосом вимовляється так, як у літературній мові: *час, шапка, тиля, взяв, зять, тьяжко, зимля, сім’я* та інші. Другою різницею поміж луговицькою та іншими говірками Володавського повіту і говірками повіту Біла-Підляська є те, що на Більщині говорять *живіти – живів, міти – мів, купляти – купляв*, а на Володавщині *жіти – жив, маіти – мав, купувати – купувáv*, як і в літературній мові.

У луговицькій говірці на місці етимологічного **o** виступає в закритих складах монофтонг [i], але, як було сказано, непослідовно. У займенниках *мій, твій, свій* виступає дифтонг *uo*: *муої – мого, твої – твоїм, свої – по своєму*. В іменниках із суфіксом *-ость* виступає [o]: *мудрость, старость, молодость* тощо. Також дифтонг виступає у словах *пуоті, пуошів*. У слові *потім* виступає монофтонг [o] – *потом*. Прикметник *більший* у луговицькій говірці та в інших говірках вимовляється з дифтонгом *uo*: *буольши, буольш*.

У луговицькій говірці, яка дуже близька до літературної української мови, як було сказано, новопостала фонема /i/ на місці колишнього дифтонгу *uo*, а пізніше *ue* та *ui*, не пом’якшує попередніх приголосних: *Красівка, Янівка, стіл, ліжко* та інші. Пом’якшує вона тільки приголосні *к, х, г, ц, в, б*: *батьк’ів, грих’ів, морг’ів, Данц’ів, хлопц’ів, в’іл, б’іб*, а також шиплячі приголосні: *нож’ів, хруц’ів, Вишнич’в, Матяш’івка, камаш’ів* тощо.

У луговицькій говірці відмінювання дієслів майбутнього часу є таке саме, як і в літературній мові. Виступає тут складена форма майбутнього часу, складна і проста. У складній формі скорочена форма дієслова *йняти* виступає перед дієсловом, а не після як у літературній мові: *му їсти, мєте піти, ме спати, муть сміятися*. Потрібно зазначити, що луговики Володавського повіту сіл Межлистя, Матяшівка, Заболоття та інших прозивають *гімеліми / гимелjami*, а їхнє мовлення *гімелівським*.

У говірках сіл Данці (моє рідне село) і Голишово гм. Ганна Володавського повіту старші люди в 70-их роках минулого століття вимовляли слова з дифтонгом *ue* та *ui*, але молодше покоління уже вимовляє дифтонг *uo*.

Характерними словами луговицької говірки є такі: *вельме* і *бързо* ‘дуже’, *мніго* і *мніго* ‘багато’, *файно* ‘хороше’, *хвоя* ‘сосна’, *корч* ‘кущ’, *перепілка* ‘метелик’, *стіль* ‘звідси’, *скіль* ‘звідки’, *жэжкі* ‘палкий’, *відати* ‘знати’ (хоча говорять теж *знати*) та інші.

Полівицька говірка

Полівицька, або *польовицька*, говірка отримала свою назву через те, що *луговики* своїх сусідів називають *польовиками*, вона розташована на захід від луговицької говірки і тягнеться смугою від села Сухава гм. Володава по через такі села, як Вирики, Мутвиця, Бокинка-Панська, Мала Дубровиця аж по Костянтинів у повіті Біла-Підляська.

Полівицька говірка характеризується тим, що в словах склади *ле* і *ли* вимовляються м'яко – як *лє*, *лі*, напр.: *пóлє*, *далéко*, *лєпéха* (татарське зілля), *колесó*, *кулі* ‘коли’, *казáлі*, *йшли*, *на гúліці* та ін.; етимологічне *о* в закритих складах виступає як дифтонг *уо*, який чергується з *о* у відкритих складах: *куо́нь* – *ко́ни*, *куо́т* – *кота́*, *суо́ль* – *со́лі*, *вуо́н* – *вона́*, *вуо́з* – *во́за*, *скуо́ль*, *стуо́ль* тощо. Лексика цієї говірки загалом подібна до лексики луговицької говірки, лише відрізняється словами, у яких, як уже зазначали, виступає дифтонг *уо*. Як у луговицькій говірці Володавського повіту, так і тут після шиплячих та *й* звук [а] під наголосом переходить в [і], напр.: *чіс*, *шіпка*, *мнісо*, *поросі* та ін. Це мовне явище не виступає в полівицькій говірці повіту Біла-Підляська.

Хмацька говірка

Хмацька говірка розташована на захід від полівицької говірки в колишньому Володавському повіті, тепер Парчівському. Тягнеться вона смугою від сіл Сосновиця і Волосковоля Парчівського повіту Люблінського воєводства по через села Голя (Голя), Кривоверба, Головно, Опілля і Русили аж до Городища в повіті Біла-Підляська, давніше Володавського повіту. У хмацькій говірці є значущі впливи польської мови. У цій говірці в дієсловах множини минулого часу першої особи виступає енклітика *-хмо*, наприклад: *ході́лі-хмо*, *робі́лі-хмо* без попереджуючого займенника *ми*, тому сусідні з ними жителі називають їх *хмаками*. У говірці села Русили виступає енклітика *-сьмо*, тому там говорять *казáлі-сьмо*.

У множині дієслів другої особи виступає енклітика *-сьте*, наприклад: *булі́сьте*, *напеклі́сьте* без попереджуючого займенника *ви*. У хмацькій говірці в дієсловах в однині чоловічого роду минулого часу виступає енклітика *-ем*, наприклад: *робі́в-ем*, *ході́в-ем*. Також у цій говірці у дієсловах минулого часу однини жіночого роду першої особи виступає енклітика *-м*, наприклад: *говорі́ла-м*, *бра́ла-м* (без займенника *я*). У хмацькій говірці так, як і в полівицькій, на місці етимологічного *о* виступає дифтонг *уо*. У цій говірці, як і в говірках луговицькій і полівицькій Володавського повіту, фонема /а/ після шиплячих під наголосом переходить не у звук [і], а в дифтонг *іє*: *глі́єнула-м*, *дивчі́єта* ‘дівчата’, *чі́єсто* ‘часто’ та ін.

Лексика хмацької говірки загалом подібна до лексики полівицької, але виступають там і характерні слова, яких не вживають луговики і польовики, наприклад: *пес* – в луговицькій і полівицькій говірках – *собáка*, *стодóла* – *клу́ня*, *зді́бав* –

знайшов, кўльо – кїлько (скільки), тўльо – тїлька (стїльки), хуу – хóчу, дўже – мніго, мніго і дўжо (багато), ладний – хорóши, гóжи (гарний), же (у підрядних реченнях) – в луговицькій і полівицькій говірках що, єжєлі – якщо, лука – лóнка, кніга – кнігавка (чайка), бóцян – бўсьон і бўсьон (лелека).

Жива ще ця говірка серед старшого покоління. Діти, молодь і середнє покоління говорить вже польською мовою. Подібне мовне явище виступає серед луговиків і польовиків. Гадаю, що через 10-15 літ українська говірка на Південному Підляшші вмере природною смертю.

Говірка, звана умовно на -ил, -іл

Ця говірка була розташована на південь від хмацької говірки й існувала в селах Горіхово, Горки, Тисмениця і Колиховиці біля Острова-Люблінського та в інших селах на півдні колишнього Володавського повіту, тепер Любартівського, Люблінського воєвідства.

Характерною рисою цієї говірки є те, що дієслова минулого часу першої і другої особи мають закінчення на *-ил* або *-іл*, а не на *-ив* як у літературній мові і в інших підляських говірках, наприклад: *я робі́л, робі́л, я говорі́л, говорі́л*.

У цій говірці склади на *-ле* та *-ли* вимовляються м'яко, як *-лє, -лі*, крім цього на місці етимологічного */o/* виступає тут дифтонг *уо*.

Ця говірка вже мертва.

Архаїчна говірка

Мертвою є також архаїчна говірка, яка займала дуже велику територію на Південному Підляшші. На сході вона межувала з хмацькою говіркою у колишньому Володавському повіті і з полівицькою говіркою у повіті Біла-Підляська. Тяглася вона від півдня почерез такі села: Переволока і Коліно біля міста Парчів, Гусь, Яблинь, селище Вишничі, селище Ломази і аж до Докудова біля м. Білої-Підляської, а на заході доходила майже міста Радинь-Підляський Люблінського воєводства. Межею її було місто Межиріччя-Підляське, давніше повіт Радинь-Підляський, тепер пов. Біла-Підляська. На північному заході ця говірка доходила майже міста Сельці і Соколів-Підляський. Отже, ця говірка охоплювала давніше східну частину Радинського повіту і східні частини Селецького і Соколовського повітів Мазовецького воєвідства, а також розташована на території Лосицького повіту Мазовецького воєвідства і в західній частині Білопідляського повіту Люблінського воєвідства.

Характерною рисою цієї говірки є її архаїчність та м'якість вимови слів. Була вона під сильним впливом польської мови – мазурської говірки, з якою межувала. Характеризується вона тим, що інфінітиви дієслів закінчуються на *-ті*, наприклад: *робі́ті, говорі́ті, каза́ті, ході́ті*; у наголошеній позиції відповідно до давнього *ѣ* виступав дифтонг *іє*, наприклад: *грієх, сьнієг, тієнь, слієд, цвієт, тобіє, собіє, на століє, тієшу, повієшу, вієрна, хлієба* та інші; на місці етимологічного *o* виступав тут дифтонг *уо*. Склади на *-ле, -ли* вимовляють м'яко – *-лє, -лі*.

Характерні слова цієї говірки: *бу́лій* 'більше', *шут* 'чорт', *пліснік* 'татарське зілля', *верє́я* 'обжинковий вінок', *дзьобáк* 'дзьоб', *чу́чало* 'опудало', *о́раб* 'горобина', *га́ці* 'підштанки', *спуода́к* 'нижня спідниця', *тлумáк* 'клунок', *бі́ті – бив*

‘бути, був’. Як уже було сказано, ця говірка вже мертва. У східній частині Селецького і Соколівського повітів Мазовецького воєводства і в повіті Лосиці Мазовецького воєводства обумерла вона вже понад 100 років тому. У п’ятдесятих роках минулого століття в таких селах, як Гусь і Яблинь Парчівського повіту та Полюбичи, Дубиця, Ровини колишнього Володавського повіту, тепер повіту Біла-Підляська, і в селах Загайки, Залізна, Березовий Кут, Деревічна та інші колишнього Радинського повіту, тепер Білопідляського, старше покоління ще говорило архаїчною говіркою. У повіті Біла-Підляська в селі Докудово і в селах коло Ломаз ще можна почути архаїчну говірку з інфінітивом на *-mi*.

ФОНЕТИКА

Фонема /i/

У підляських говірках часто вимова фонему /i/ залежить від наголосу: якщо наголос падає на неї, то вимовляють звук [i], у ненаголошеній позиції звук [и]: *хлів* – у *хливі* (у луговицькій говірці, а в інших – в *хліві*), *сті́нка* – *стинá*, *річка* – *риká*, в *ха́ти*, на *межі́*, *бі́ли гúси* (в літературній мові – *білі гуси*), *зильóни лугі́*, *кóни*, *двéри* та ін.

Фонема /e/

У луговицькій говірці фонема /e/ чергується з /i/: *піч* – *пéчи*, *втечі́* – *втік*, *напечі́* – *напéк*, але в інших говірках на захід від луговицької чергується з фонемою /y/ (крім *пéчи* і тому подібних слів), наприклад: *втюк*, *нап’ю́к* тощо. У підляських говірках фонема /e/ в ненаголошеній позиції вимовляється як [и]: *пирибирáти*, *стиригчи́*, *типéр*, *минé*, *силó* та інші.

Фонема /o/

У полівицькій, хмацькій та в інших двох говірках (умовно званій на *-ил*, *-іл* і архаїчній) на місці колишнього праслов’янського *o* в закритих складах виступає дифтонг *uo*. У говірках сіл Данці і Янівка гміни Ганна Володавського повіту, які входять до луговицької говірки, серед старших людей у сімдесятих роках минулого століття виступали дифтонги *ue* та *ui*. У селі Данці цей дифтонг у мовленні молодого покоління перейшов у дифтонг *uo*, а в селі Янівка – у монофтонг *i*. В луговицькій говірці в селі Київець гміни Залісся і в селі Жуки гміни Тучна Білопідляського повіту дифтонг *uo* перейшов у монофтонг *y*: *вун*, *кунь*, *стул* тощо.

У полівицькій говірці села Вирики-Полуд гміни Вирики Володавського повіту серед старших людей дифтонг *uo* в багатьох випадках перейшов в монофтонг [и]: *вин* – *вона́*, *збир* – *збо́ру*, *пист* – *пóсту* і тому подібне.

У підляських говірках фонема /o/ в ненаголошеній позиції виступає як звук [y]: *гувурі́ти*, *губі́д* ‘обід’, *вудá*, *укно́* та інші.

Фонема /a/

У луговицькій, полівицькій, хмацькій, умовно званій на *-ил*, *-іл* говірках колишнього Володавського повіту фонема /a/ після шиплячих під наголосом вимовляється як [i], наприклад: *чіс* (але *часовій* ‘чоловік, що має час’), *жір* (але *жарá*), *щісте́* (але *щаслі́ви*), *рідна* (але *радно́*), *порі́док* (але *впорадко́ване*), *тилі́*

‘теля’ (але *тэлятко*), *поросі* (але *порóсятко*), *зіть* (але *пуошов в зяті*), *пiтниця* (але *п'ятьо́х*) та інші.

У луговицькій говірці Володавського повіту виступає зменшено-пестлива форма від слова *кінь* – *ко́ня* і від іменника *свинка* здрібнення – *сві́ня*. У говірках сіл Київець, Залісся, Межилистя і в околицях гміни Тучна в повіті Біла-Підляська в словах *пам'ятати* і *пам'ять* на місці праслов'янського /ę/ виступає фонема /e/: *памета́ти, паметь*.

У підляських говірках у багатьох випадках виступає двофонемна сполука *мн*, наприклад: *мнісо, мнясніці, по́лумне, мнягкiй* тощо.

Приголосний р'

Де в літературній мові виступає приголосний /r'/ як м'який, то в усіх підляських говірках він звучить твердо, наприклад: *радно́, говору́, буракi, рабiй* і тому подібні слова.

Приголосний л

У говірках полівицькій, хмацькій, умовно званій на *-ил, -іл* та в архаїчній в словах склади *-ле* і *-ли* вимовляють м'яко (як *-ле* і *-лі*), наприклад: *по́ле, далéко, лепéха, колi, каза́лі, йшли на гу́лиці* тощо. Отже, виступає в тих говірках м'яке *л'*, що не відповідає літературній українській мові, тому ці говірки можна назвати м'якими в протиставленні до твердої луговицької говірки.

Приголосні к, г, і х

В усіх підляських говірках після фонем /к/, /г/ і /х/ виступає голосний *i*, а не *и*, як у літературній мові, тому слова вимовляються м'яко, наприклад: *кіда́ти, гíдко, хíтри, вилкі́, блохі́, оборогі́* тощо.

Протетичний г

У підляських говірках, крім загальноукраїнського протетичного *в* перед *о, і, у, а* (*він, вдн, воно́, вона́*), часто виступає і протетичний *г*, наприклад: *гора́ти, го́зиро, гíнши, го́ко, гувéчка* ‘вівця’, *гíкати, го́синь, гу́лиця, гу́лий* ‘вулик’ і тому подібне.

МОРФОЛОГІЯ

Іменник

У підляських говірках виступає певна різниця у відмінюванні іменників супроти літературної мови.

В орудному відмінку після шиплячих та *й* в підляських говірках виступає флексія *-ом*: *ножо́м, се́рцьом, кра́йом, ма́йом, квачо́м, Карабо́вичом, баришо́м* ‘могоричем’, *кли́щом* і тому подібні.

У місцевому відмінку множини після шиплячих та *й* виступає флексія *-ох*: *Данцо́х, у Виши́но́х, в кра́йох, в но́шох* і тому подібне.

У давальному і місцевому відмінках однини виступає флексія *-ови*: *бра́тови, коньо́ви, зло́дійови, на возо́ви, в мишко́ви* та інші.

У підляських говірках у словах типу *коні, двері, люди, кури, гуси* у відмінюванні другого відмінка не виступає флексія *-ей*, а настає тільки зміна наголосу, наприклад: *двeри – дeрi, лю́де – лю́ди, ку́ри – кури́, гу́си – гуси́*, натомість у слові

кони наголос не змінюється.

У літературній мові іменники типу *весілля, сміття, ведіння, косіння, балакання* мають закінчення *-а*, натомість у підляських говірках закінчення *-е*: *весіле, сміте, ведіне, косіне, балакане* і тому подібне.

Відмінювання іменника *мати* у підляських говірках трохи інше, ніж у літературній мові, а саме: кого – *мáтера*, ким – *мáтирию* або *мáтирою*, на кому – *на мáтирі*.

Відмінювання іменників типу *теля, гуся* у підляських говірках теж інше, ніж у літературній мові, а саме: хто – *тилі́*, кого – *тилі́* та ким – *те́лятом*, кого бачу – *тилі́*, на кому – *на те́ляти* або *на те́лятови*.

Прикметник

Прикметники в підляських говірках чоловічого роду, якщо на їх кінцевий склад падає наголос, нестягнені, як і в літературній мові: *рабій́й, мнягкій́й, святій́й, сирдитій́й* і тому подібні. Якщо наголос не падає на закінчення прикметника, то вони стягненої форми: *дóбри, грі́шни, бі́ли* та ін.

Прикметники чоловічого роду твердої групи у множині мають у підляських говірках флексію *-и*: *дóбри*, хоч уживана і форма *дóбриї́* і т. д.

Прикметники м'якої групи у множині мають флексію *-і*, але у мовленні переважно виступають нестягнені повні форми: *сі́ні* і *сі́нії́* тощо.

Прикметники жіночого роду в називному відмінку в підляських говірках мають стягнені форми з флексією *-а*: *хурóша, мулудá*, хоч у мовленні переважає нестягнена форма на *-ая*: *малáя, слипáя* і т.д.

Прикметники середнього роду в називному відмінку мають стягнені форми з флексією *-е*: *малé, лі́тне*, але у мовленні переважають нестягнені форми на *-оє* або *-еє*: *старóє* і *старéє, сі́ньоє* і *сі́нєє* тощо.

Також у підляських говірках поширена флексія родового відмінка однини на *-еї*: *сі́веї, бóсеї*, хоч виступає також флексія *-ої*: *кривóї, старóї* та ін.

Числівник

У підляських говірках Володавського повіту виступає числівник у формі *їдóн, їднóго*, але вже *одина́дцять*, а у Білопідляському повіті – *оді́н, однóго*. В усіх підляських говірках виступає числівник *штíри, штирóх*, замість *чотири*, і числівник *див 'ядисі́т* (у Білопідляському повіті – *див 'ядисят*), замість *дев 'яносто* літературної мови.

Займенник

В усіх підляських говірках не виступають вказівні займенники *цей, ця, це*, а лише *той, та – тáя, те – тóє* і *тéє*. На місці літературного займенника *той* у говірках виступає займенник *тамтóй – тамтóго*. У хмацькій говірці і в полівицькій у селі Вілька-Поліновська і в околицях гміни Костянтинів Білопідляського повіту виступає займенник *тон – тóго*, замість *той*.

Трохи інше відмінювання у підляських говірках займенника *він* – *вУон, до йóго, з їм, на йóму, до є́ї, на ї́й, з є́ю*, а в полівицькій і хмацькій говірках на *юої* (*йУої*). Порівняйте відмінювання займенника *вони*: *до їх, з ї́ми*. Це форми подібні до відмінювання займенника у білоруській мові.

В усіх підляських говірках форма називного – знахідного відмінка займенника *що* така сама, як у літературній мові, хоча в деяких виступає у формі *шо*. На місці літературного займенника *нічого* виступає займенник *ниц, ніц, ничо́го і нищо́*.

У підляських говірках поширений займенник *віте* замість *ви*, який є шанобливою формою стосовно старших людей. До дітей і тварин звертаються на *ви*.

Дієслово

У підляських говірках інфінітиви у дієсловах, крім архаїчної говірки на *-ті*, мають кінцеве *-ти*: *ламáти, спивáти, йти, гρά́тися, бі́тися* та ін. Однак, у дієсловах, де виступає збіг звукосполучень [кт] або [гт] мають фіналь *-чи*, а не *-ти*, наприклад: *печі́* ‘пекти’, *помогчі́* ‘помогти’, *одягчі́ся* ‘одягтися’, *бігчи́* ‘бігти’.

У хмацькій говірці майбутній час першої особи виступає у формі *я б́уду худі́в, я б́уду гуву́рив, я б́уду ході́ла, я б́уду рубі́ла*, а в луговицькій і полівицькій говірках така сама форма, як і в літературній мові: *я б́уду рубі́ти, я б́уду худі́ти*.

Дієприкметник

У суфіксах дієприкметників виступає *о*, а в літературній мові *е*, наприклад: *но́шони, дрóбльони, вихо́джони, тичо́ни, варо́ни* та ін., натомість у хмацькій говірці виступає *а*: *ра́няни, плéтяни, дрóбляни* тощо.

ЛЕКСИКА

Підляська лексика значно відрізняється від лексики літературної мови. У цих говірках виступає багато слів, не вживаних у літературній мові. Це переважно слова польського і російського походження, але також слова своєрідні – підляські. Для прикладу подам нижче з десятків таких слів: *байба́рзо* ‘байдуже’, *мні́го, мні́го, д́ужо* ‘багато’, *вельме́* і *ба́рзо* ‘дуже’, *ба́йки* ‘прийнятний; такий, що може бути, може підходити’, *пі́ля* ‘біля’, *хвáтити* ‘вистачити’, *гляді́ти* ‘пильнувати’, *телу́шка* ‘корова’, *ві́дати* ‘знати’, *ано́*, *ті́лько* ‘лише’, *тилю́к / телю́к* ‘теля’, *нагаві́ці* ‘штани’, *веприк* ‘кабан’, *перепі́лка* ‘метелик’, *книга́вка* ‘чайка’, *латáте* ‘калюжниця болотна’, *бу́сьон* і *бу́сюн* ‘лелека’, *диду́льо* ‘дідусь’, *бабу́ля* ‘бабуся’, *люді́* і *людя́* ‘людина’, *дзі́сь* ‘сьогодні’, *молодьо́ж* ‘молодь’, *криж* ‘хрест’ та ін.

Отже, говірки Південного Підляшшя виявляють свої особливості на всіх мовних рівнях, залишаючись однак і надалі говірками української мови.

Деяка література з цього питання:

1. Гнатюк І. Замітки про українські говірки на Підляшші / І. Гнатюк // Наша культура. – № 6 (14). – Варшава, 1969.
2. Kuraszkiewicz W. Ruthenica / W. Kuraszkiewicz. – Warszawa, 1985.
3. Czyżewski F. Formacje hybrydalne w językach słowiańskich / F. Czyżewski. – Lublin, 1986.
4. Czyżewski F. Atlas gwar polskich i ukraińskich okolic Włodawy / F. Czyżewski. – Lublin, 1986.